

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Bethlen Gábor.

E hó 24-én van 300-ados évfordulója Bethlen Gábor erdélyi fejedelemmé való választásának. Országos ünnepélyek, értekezések, vezércikkek alig jelölik meg e fontos s országunk és prot. egyházunk történetében oly nevezetes napot. Csendben, a fásultság közömbös érzelmével haladunk el oly határák mellett, ahonnan visszapillantást kellene vetni elmélkedő lelkünknek Bethlen Gábor csodálatos korára. Világtörténelemben szereplő nagyjaink gyér számmal vannak s ezért azok emlékét, akik hirnevükkel átlépték országunk határát, gyakran fel kellene újítanunk. Bethlen Gábor világtörténelmi alak. Nemcsak mi ismerjük el azt, hanem a németek oly kiváló történetírója, mint Ranke is, aki Wallensteinről írt mesteri művében a legnagyobb elismeréssel adózik Bethlen Gábor kiváló egyénisége iránt.

Az a néhány század év, amely bennünket Bethlen korszakától elválaszt, még mindig nem elég idő Bethlen jellemének teljes megismerésére és megérthetésére. Teljes életrajza, megindokolt jellemrajza még mindig hiányzik. A cseh történetírónak Gindelynek Bethlenről írott munkája elég részletes ugyan, de műve azon okból, mivel Bethlen életének tárgyalásából teljesen kizárta a vallási motívumokat, nélkülözi a teljességet. Pedig Bethlen ténykedéseit a vallási kérdésektől teljesen emancipálni nem lehet.

A klerikális történetírók, mint Frankl, önzéssel, a törökökkel való szövetkezéssel vádolják Bethlent, pedig ha elolvassuk a Szilágyi Sándor által kiadott politikai leveleit, azokból a Bethlen igazi, dicső jelene tűnnék ki előttük. Semmit sem magáért tett, hiszen gyermekei nem voltak, amiért családi politikával lehetne vádolni. Mindent a hazáért és egyházáért áldozott. Szinte csodálkozni lehet oly kiváló egyháztörténészen, mint

Loesche, hogy nem ismerve kellő alaposággal az akkori magyarországi viszonyokat, Bethlent a protestantizmusra nézve megbízhatatlannak nevezi. Ezt a jelzöt sem a csehekhez való viszonyáért, sem saját egyháza iránt tanúsított buzgalmaért nem érdemli meg Bethlen. A fehérhegyi csatának nem oka Bethlen, mivel ezt a katasztrófát, amint Bethlen leveleiből világosan látható, sem nagyszámú seregével, csekély anyagi erejével elhárítani nem volt képes. Hogy egyházát mennyire szerette, mutatja végrendelete, melyben bőkezűen gondoskodik hitsorsosairól, másfelől az a körülmény, hogy feleségétől, Katalintól írásbeli nyilatkozatot vett, hogy a fejedelemségről lemond, ha Kálvin vallását elhagyja.

A törökökkel való szövetkezés vádja szinte eloszlik a történelem szigorú ítélőszéke előtt. Erdély helyzetéből önként következett, hogy Bethlen a törökökkel való szövetkezést országa függetlenségének és a protestantizmusnak feláldozása nélkül nem mondhatta volna fel. Erdély csak a törökökkel való szövetségben állhatott fent, mint független fejedelemség s lehetett Magyarország alkotmányának igazi védbástyája. Mikor a török uralom megtörésével Erdély megszűnt, azonnal megkezdődtek az erős támadások a császári udvar részéről a politikai és lelkiismereti szabadság ellen. Ekkor igazolódott be fényesen Bethlen politikája. Ekkor látszott, hogy hiába biztosította Bethlen a nikolsburgi békében a vallásszabadságot, Bécs nem tartotta meg.

Bethlen Gábor tudományszeretetével s az iskolák bőkezű támogatásával is soha el nem múló emléket állított magának hazánk s a protestantizmus történetében. Egyházpolitikájának modern volta, amely nem riad vissza a legmerészebb újítástól, a secularizációtól sem — egyszerűen bámulatba ejt bennünket. Igazán nem lehet eldönteni, hogy a lángeszű vezért csodáljuk-e jobban benne, avagy a nagy humanistát,

aki gyulafehérvári palotájában tudományos dolgokról vitatkozik tudósaival. Korát felülmúló éles felfogása, leleményessége nem mindennapi elméről tesz tanúságot. És ha sokan ravasz embernek nevezik is őt, kinek lelkébe bepillantani, a körülményekből tetteire előre következtetni nem lehet — ezt a körülményt ne az ő egyéni hibájának, hanem azon kor hibájának tulajdonítsuk, amely a háborus izgalmak közepett többnyire reá volt utalva, hogy a diplomácia szövevényes útjain járjon.

Lélekben ünnepeljük meg trónralépésének 300-ados évfordulóját. Mi, első sorban protestánsok, kiknek dicsekedésünk és büszkeségünk ő. Ha a germánoknak van egy Gusztáv Adolfuk, nekünk van egy Bethlen Gáborunk, aki, minél jobban szétszórja alakjáról a ködöt az újabb történetírás fénye, annál ragyogóbban áll előttünk a maga nagyságában, amely túl nőtt a Kárpátokon, hogy a világtörténelemben és az egyháztörténelemben örök időkre hirdesse a magyar kálvinizmus törhetetlen erejét és szellemi fölényét.

Debrecen, 1913 október hó.

Dr. Veress István.

Magyarországi ujságok.

Két évvel ezelőtt valamelyik politikai napilap tárcarovatában egy szépen megírt s példákkal fűszerezett cikket olvastam, címe, ha jól emlékszem, ez volt: *Mi a magyar a külföldön?* Egy külföldön bolygó honfitársunk mondta el benne keserű tapasztalatait s részletesen elősorolta, hogy a nyugati államokban hogyan ismernek bennünket, „kelet barbár fiai”-t.

A többek között Hollandiában betért valami kereskedésbe, hogy bevásárlásokat eszközöljön, de nem tudta magát megértetni, jöllehet németül beszélt. Méltatlankodni kezdett, hogy még ha magyarul nem tudnak, az megbocsátható, de már németül csak kellene tudniok! Egész német dikciójából csak egyetlen szót tudott megérteni a szemfüles kereskedő, azt t. i., hogy „magyar”, de ettől az egy szótól is széles mosoly ömlött el arcán, mint aki megértette, hogy mire van szüksége. Azonnal eltűnt s kis idő múlva megjelent *egy doboz hajdúsági bajuszpedróvel*. Mi tehát a magyar Hollandiában, kérdezte az író? Bajuszpedró!

Az ismeretek fogyatékoságának ilyen megnyilatkozása azonban csak aféle szűnyogcsipés, inkább bosszantó, mint fájdalmas, de vannak olyanok is e fajtából, amelyek érzékenyebben érintenek bennünket, sőt eleméntáris erővel támadnak idegeinkre.

A múlt évben jelent meg a legújabb, legterjedelmesebb és „legpontosabban szerkesztett” francia encyclopédia. Hosszasan, kimerítően beszél Magyarországról is, gyönyörű metszeteket közöl a magyar

néptípusokról, de... ezek a típusok csupa cigány, tót, oláh, meg a jó Atya tudja miféle szemenszedélt náció. Közben ilyen kitételeket olvashat az ember: „Magyarország legmagasabb hegye az Alföld...” no meg: „a magyaroknak veszedelmes fegyvere a villogó gatyá...” stb. stb. És ez valami „szakember” tollából kikerült, dúsán megfizetett „alapos” munka. Aki kételkedik, ne sajnálja a fáradságot s nézze meg a Revue de Hongrie múlt évi számait, megtalálja abban a Magyarországról szóló cikk teljes bírálatát. Sőt a felhozott példákon kívül talál itt más csodabogarakat is. Magyarország közjogi helyzetéről meg jobb nem is beszélni. Csak az a szerencséje szegény hazánknak, hogy a tények nem az ilyen művelt nyugati információi szerint igazodnak, mert akkor már rég a legutolsó tartománya volna Ausztriának, ha ugyan le nem tünt volna teljesen Közép-Európa térképéről.

Ezek jutottak eszembe, midőn a Semaine Religieuse c. genfi egyházi hebdomadaire legutolsó számát megkapva, a mellékelt címét elolvastam: „Magyarországi ujságok” (*Nouvelles de Hongrie. Chronique de la Hongrie protestante publiée avec l'appui d'un comité special Par. Alex. Claparède.*)

Itt van végre egy becsületes vállalkozás, mely az ilyen vérlázító arculcsapások elhárítására törekszik, legalább is azoknak, amelyek a magyar protestáns egyházat érnék. Mert ne gondoljuk, hogy vallási és egyházi téren ki volnánk véve az ilyen fatális tévedések alól. Ezek egyikét épen a Kálvin-jubileum alkalmával kaptuk a legszeretreméltóbb nyájas mosolygás és lekötélöző udvarias bókók közöpette, amidőn a protestáns világ meglepődve vette tudomásul, hogy nálunk ilyen életerős protestáns egyház van, holott addig a legkatholikusabb országok egyikének tartották hazánkat s a fanatikus Spanyolországgal állították egy nivóra, ahol a protestáns egyház élet-erőssé nem fejlődhetik.

A Mr. Claparède neve, melyet e kis lap a homlokán visel, legbiztosabb garancia az olvasónak, hogy amit alább Magyarországról megtud, az a szeretet barátságos levegőjében a tiszta igazság.

Hogy mit jelent az, hogy Mr. Claparède ilyen terhes munkára vállalkozik, csak azok tudják megmondani, akik őt és munkakörét velem együtt közelebbről ismerik. Olyan áldozat ez, amelynek értéke megbecsülhetetlen. Nagy hazafi, egyházának oszlopos tagja. Vezére, mozgatója csaknem minden emberbaráti intézménynek. Emellett saját ügyeit maga intézi, végzi levelezéseit, mely oly kiterjedt a szélessége minden irányában, hogy a magunkfajta embereknek még csak elgondolni is képtelenség. Ha ezeken felül ezt az újabb terhet is magára vállalja, arra csak oly nagy szeretet készíti, amelyet megnézni és megbecsülni lehetetlen.

Ő maga az első számot az olvasóhoz intézett ajánló sorokkal vezeti be, melyekben a lap megindításának nemes intencióit fejtegeti:

„Az olvasóhoz.

Magyarországi testvéreinkhez, kik a Kálvin-jubileum óta érdekelnek bennünket, közelednünk kell, ha állandó kapcsolatot akarunk velök fentartani.

Közeledni, azaz megrövidíteni a távolságot, megszüntetni, hogy úgy mondjam, a válaszfalat.

Pedig itt a válaszfal kettős természetű: egy földrajzi akadály, a terjedelmes Ausztria, mellyel mi kevesebb kontaktusban vagyunk, mint Német-, Francia- vagy Olaszországgal, de főképen egy nyelvi akadály a szó legteljesebb értelmében.

Manapság a postára és sajtóra nézve nincs többé geográfiai távolság, de már a nyelvi akadály sokkal komolyabb és makacsabb válaszfal, melybe a modern közlekedés beleütközik mindjárt az ország határán (mert van még), hol csaknem kizárólag egy különleges nyelv uralkodik.

Így van ez Magyarországon. Természetesen magyar hitsorsosaink közül is — bár még kevesen — elég jól tudnak franciául és különösen németül (egyik-másik angolul, sőt hollandul is), hogy figyelemmel kísérhessék azt, ami a nyugati protestánsoknál történik; számuk annál inkább nő, minél könnyebbé válik az idegenekkel való érintkezés. De reánk nézve ugyanaz lehetetlen és ha elvétve meg is tudunk valamit a protestáns Magyarországról s ha fiai közül mostanában látunk is egyet-kettőt magunk között hosszabb-rövidebb időre, azonban majdnem semmit sem tudunk arról, hogy mit beszélnek, irnak és nyomtatnak a magyar Duna partjain.

Pedig ottani testvéreink igazán figyelemre méltó egyházi tevékenységet fejtenek ki. Nagyszámú, fontos iskoláik vannak, melyek az egyháztól függenek. Ez utóbbi pedig nehézségekkel küzd, amelyek sok tekintetben emlékeztetnek a mieinkre. Más keretek között ugyanazon feladatok vagy körülbelül ugyanazon problémák, ugyanazon aggodalmak, épügy árnyoldalak is mint reménnyel kecsegtető tünetek. És másrészt a környezet és tradíciók szerint mennyi eltérés, melyek hasznos összehasonlításokra vezethetnek. Mindezekről mi mit tudunk?

Testvéreinknek, mint a többi protestáns népeknek, nagy számmal vannak különböző irányhoz tartozó vallásos lapjaik, melyek összegyűjtik az egyházi élet visszhangjait, megvitatnak kérdéseket, tanulmányoznak terveket, egy vagy más dologért lelkesülnek. Sok könyvet kiadnak ők az ifjúság nevelésére, a tudomány terjesztésére és a hívek építésére. Egyházi testületeik, iskolai és más intézeteik minden évben terjedelmes jelentéseket adnak ki nyomtatásban, megtöltve adatokkal és statisztikával. Mindezekről mi mit tudunk?

A magyarországi hittudósok talán nincsenek előbbre, mint más országokban, nyitva a tudomány új forradalmi eszméi előtt. De viszont mint professzorok roppant gyakorlati tevékenységet fejtenek ki, mely gyakran erejüket is felülmúlja, hogy a nehéz körülmények között minden évben száz meg száz ifjú embert képezzenek ki a szent szolgálatra. A magyar református egyház zaklatott és a szívet sokszor megdobogtató története állandó kutatást és az eredmények folytonos közzétételét igényli. Mindezekről mi mit tudunk?

Habár korunk vallásos áramlatai, az újjászületés mozgalma, e reánk nézve régi (és mégis aktuális) kérdései csak első hullámaikat kezdi verni a kálvinista világ keleti partjain, de ott már a legnagyobb fontosságú kísérletek tétettek annyira, hogy bátran kimondhatjuk, miszerint ezeknek eredményeitől fog függeni e hatalmas egyház jövője. Mindezekről mi mit tudunk?

Pedig szükséges valamit tudnunk ezekből is, ha valóban ki akarjuk fejleszteni a testvéri viszonyt a magyar protestánsokkal, ha akarjuk, hogy egykor szilárdan támaszkodhassunk egymásra.

Annyival inkább fontos ez, mert már létesültek bizonyos összekötő kapesok egyes vallásos intézményeink és a magyar protestáns egyház, valamint egyes társas alakulatok között. Említsük meg a Keresztyén Ifj. Egyesületeket, a Szétszórtan Élő Protestánsok Szövetségét (La Société des Protestans disséminés), a Kék-Keresztet, mely még csak most kezdődik a theologus diákok között. Históriai téren idézzük fel a Reformáció Emlékművét, melynek javára a magyar reformátusok királyi adományt nyújtottak. Mikor e kapcsolatokat létesítettük, azon reményben tettük, hogy lássuk azokat fennmaradni és izmosodni. Ez pedig csak akkor történik meg, ha közeledünk testvéreinkhez a távolság és nyelv minden akadályára dacára. Az az őszinte rokonszenv is, mellyel a magyar faj kezét nyújt a francia nyelvű népeknek, felbátorít erre bennünket.

A *Semaine Religieuse* kétségen kívül szintén erre gondolt, midőn az utóbbi időben elég gyakran helyet engedett hasábjain a Magyarországról szóló közleményeknek. E lap, kis terjedelme dacára, csodálatosan sikerül olvasóit a világ vallásos mozgalmairól tájékoztatni. Információinak biztossága ad nagy értéket e teljes képnek. Már pedig, hogy teljes képet adhasson, lehetőleg egyenlő helyet kell engedni mindazoknak az országoknak, amelyekről beszélni akar. Érthető tehát, mért nem kérhettünk a *Semaine religieuse*-től Magyarország számára nagyobb tért, mint aminőt eddig szíves volt átengedni.

Ezekből nyilván kitűnik e kiadvány célja, vagyis, hogy a prot. Magyarországról pontosabb és teljesebb információkat nyújtson, mint amelyeknek a francia nyelvű protestánsok egészen eddig birtokában voltak. Hogy e célt elérhessük, nem hagyunk figyelmen kívül egyetlenegy eszközt sem, ami rendelkezésünkre áll, számíttva másrészt több *compelens genji és magyar barátunk együttes munkásságára*. Külön helyet szentelünk a könyvek ismertetésének.

Nem úgynevezett rendszeres ujságot akarunk ezzel teremteni. Időnként fog e lap megjeleni a *Semaine Religieuse* melléklete gyanánt, de attól és szerkesztőségétől függetlenül. A *Semaine* biztossága és ez egy patronage, amelynek mi hálával tartozunk, egyszerűen megengedte, hogy a „Magyarországi ujságok”-at csatolhassuk a *Semaine religieuse* számaihoz mindig, mikor az megjelenik. Bárcsak keltene érdeklődést szíves olvasói között és készítené tájékozott barátokat a protestáns Magyarország számára.

Claparède Sándor.

Eddig az előszó. A következő cikk „Egy gondnok beszéde” címen közli Darányi Ignácnak a budapesti új református theológiai épület megnyitása alkalmával tartott beszéde ama részét, melyet a tanárokhoz és a theol. ifjúsághoz intézett szószerinti szép fordításban, a többinek pedig rövid tartalmát. Együttal művészi reprodukciókban adja Darányi portráit. Hosszasan, kimerítően ismerteti és méltatja dr. Balogh Ferenc munkáját, a „Debreceni Akadémia Aranykönyvé”-t. A három óriási hasábján, mit e könyvről ír szintén Claparède úr, az egész mű tar-

talmát összefoglalja dióhéjban. Teljes képét adja a debreceni kollégium történetének. „Eleget mondtam, — így végzi, — hogy bebizonyítsam, miszerint ez az *aranykönyv* az útbaigazítások kincsesbányája. Illó volt megrögzíteni ezen emlékeket, mielőtt az idő, amely minden fölött tova tűnik, eltörölné azokat. Balogh Ferenc munkás keze bronzba véste. *Exegisti monumentum*. — mondták neki honfitársai. Az az intézet, amely századokon keresztül annyi barátot és jöltevőt tudott találni, most átalakulóban van és akinek új erőkre lesz szüksége, ő iránta lesz hálás: mert könyve a jövő nézeteinek egy emlékműje és általa azok az áldozatkész nemes példák, melyeknek emlékét megőrzi, vonzó és termékenyítő lesznek”. — A gyászrovatban megemlékezik Tisza Kálmánról, dr. Nagy Dezső és Somogyi Pál elhunytáról. „Kis Krónika” címen magyar egyházi híreket közöl. Végül „Elfogadott munkák” c. rovatban négy magyar theologiai munkát ismertet röviden.

Szükségesnek tartottam felemlíteni, mennyi mindenre kiterjed e kis ujság, hogy lássa be mindenki, milyen komoly és fontos vállalkozásról van szó. Kíváncsi volna, ha a magyar protestáns egyház, melynek érdekében történik ez, nem nézné közönyösen, hanem úgy szellemileg, mint anyagilag támogatná e nemes buzgalmú törekvést. Ha a politikai faktorok hangulatelteljesítés céljából nagyobb összegeket sem sajnálnak egy-egy külföldi tekintélyes ujságtól, hogy elveiket a külföld előtt kedvező világításba helyezze, mennyivel inkább ne zárkozzék el egyházi felsőségünk e vállalkozás elöl, amely teljesen önzetlenül, a mi érdekünket szolgálja s melynek végén e szerény kérelmet olvasom: „Kik hozzá akarnak járulni e kiadvány költségeihez, szíveskedjenek letenni adományukat a Semaine religieuse kiadóhivatalában (Julien A. könyvkereskedése Bourg de Four, 32.)”.

E segítség két irányban nyilvánulhatna meg. Egyrészt anyagi támogatásban: minden egyházkerület adna valami szerény összeget a Magyarországi ujságok kiadási költségeinek fedezésére; másrészt szellemi: megbízna kebelében valakit, aki a lapnak állandó tudósítója lenne s megkönnyítené a szerkesztők munkáját, intenzívebbé tenné a külfölddel való érintkezésünket. Hogy ezért cserébe mennyi haszon háramlanék a megismertetés által úgy egyetemes egyházunkra, mint közelebről egyházkerületünkre, azt fejtegetni fölösleges.

(Tiszadada.)

Orosz Tamás.

A középszabolcsi egyházmegye közgyűlése.

Egyházmegyénk őszi közgyűlését szeptember hó 24-én tartotta Nyíregyházán a vármegyeház nagyszobájában. Görömbey Péter esperes mellett a világi elnöki széket a távollévő Gencsy Albert gondnok helyett dr. Kovács Elek tanácsbíró töltötte be.

Borongó érzések szülte lelket rázó hangon esendültek meg esperesünk ajkain a gyűlést megnyitó ima hangjai. A felettünk részben elvonult, de sok helyen ma is tartó elemi csapások s nehéz külső körülményekre való emlékezésre kétszeres erővel törnek ki

lelkünkben a jobb jövőt váró hitnek s bizalomnak külső kifejezései; s az ezek nyomán fakadt belső melegség szent elhatározást gyújt lelkünkben, hogy amint odakint a szántóvető most szórja el a föld barázdáiba az életadó magvakat, e nehéz lelkeket próbára tevő viszonyok között kettőzött erővel szórjuk mi is a vigasztalásnak, erősítésnek, a jónak, szépnek, igaznak Istentől nyert drága magvait, hogy teremjék meg azok az enyhületnek, kitartásnak, önfeláldozó keresztyéni szeretetnek, hitnek, bizalomnak értékes gyümölcseit.

Az imát követő elnöki megnyitó különleges tárgyánál fogva a gyülesterem rideg falai közül valóságosan átvarázsolt bennünket egy csendes, meleg, bizalmas családi körbe, hol egy negyed századnak küzdelmekkel, szenvedésekkel, de kitartó s eredményes munkával teljes képe tűnik szemünkbe. Erdélyi Imre ramocsaházai lelkész s egyházmegyei tanácsbíró, az egyházmegyei lelkészegyesület érdemes elnöke most érte el lelkészi szolgálatának 25 éves évfordulóját. Az ő munkás, tevékeny életének e kiemelkedő határköve kedves alkalomként kínálkozott arra, hogy mi is kifejezzük vele szemben szeretetünknek s tiszteletünknek őszinte érzéseit, s egyszersmind a nagy küzdelmek között, de kitartó s sikeres munkásságban eltöltött életének szemléletéből merítsünk erőt mi is kötelességeink lelkiismeretes, hű teljesítésére.

Ma, amikor a világ olyan könnyen eltekint a nagyfontosságú lelképásztori munkánk felett, de ha nagy bajok, nagy küzdelmek között nagy célok megvalósításáról van szó — különösen a községi életben — már akkor nem vagyunk olyan idegenek reá nézve: ma, amikor az elfogulatlan szemlélő előtt kétségtelen, hogy midőn kulturális, emberbaráti nemes törekvéseknek központja a templom s iskola, rugója a lelkész s tanító: kell, hogy az ilyen alkalmakat megragadjuk, s annak a bennünket sokszor fel sem vevő világnak szemébe kiáltsuk: eddig és ne tovább! Becsüljétek meg a legnemesebb célok szolgálatában álló, legnagyobb küzdelmet, legnagyobb önmegtagadást igénylő munkaköröket: jöjjetek, lássatok és tanuljatok!

Ilyen munkakörben teljesítette kötelességet híven, igazán, gazdag tudásának, nagy energiájának, kiváló képességének birtokában az a lelkészársunk, ki mint ember, mint Istennek szolgálója, mint a költészet szentelt berkeiben nem közönséges venával forgolódozó ihletett lelkű költő kiváló munkát végzett: ki nem a mai divatos gyártott műérzelmeket fitogtató sekélyes poemákkal, de hangulatos, szívből fakadt költeményeivel, s zsoltárfordításaival ünnepélyes alkalmakkor is nem egyszer gyönyörködtetett bennünket, kinek több zsoltárfordítása a próba-énekeskönyvbe is felvételre került. Ilyen értékes és közhasznú munkát végzett egyházában, egyházmegyénkben s az egyházi irodalomban fent nevezett lelkészársunk, tartsa meg őt az Isten közöttünk még igen soká erőinek, képességeinek teljes birtokában!

Az esperesi időszak jelentés mindenekelőtt szomorúan emlékezik meg a legnemesebb magyar nőnek özv. Tisza Kálmáné Degenfeld Ilona grófnőnek közeli elhunytáról. Ő, aki magyar református egyházunknak szíve jóságánál, lelke nemességénél s annál az áldozatkész szeretetnél fogva, mely egész egyéniségét

eltöltötte, igazán nagyasszonya volt, megérdemli, hogy eltávozása lelkünkben az őszinte kegyelet érzését fakassza, s mint egyházmegyei leányintézetünk egyik alapítójának emléke jegyzőkönyvünkben hálás kegyelettel megörökíttessék.

Kiss Bertalannak, a szatmári egyházmegye esperesének elhunytáról fájdalommal emlékezett meg közgyűlésünk s részvétének nevezett egyházmegyéhez küldendő részvétiratban ad kifejezést.

A bűji s ibrányi egyházak nemes áldozatkészgeről, mellyel derék lelképásztoraiknak: Andrassy Kálmánnak s Szikszay Andrásnak a presbyteri világsszövetség gyűlésén való megjelenését lehetővé tették, s részvétükre e célra 600—600 koronát szavaztak meg, örömmel értesült egyházmegyénk. A felvilágosodott s emelkedett gondolkozású egyháztagoknak a lelképásztori odaadó munkálkodást jutalmazó eme szép cselekedetért elismerését nyilvánítja s nevezetteket pedig felkéri, hogy tanulmányaik eredményét megfelelő időben velünk közölni sziveskedjenek.

Elismeréssel s köszönettel emlékezett meg az időszaki jelentés a bűji egyház szíves vendégszeretéről, mellyel a közelmúltban kedves alkalmat nyújtott az egyházmegyei lelkészegyesületnek arra, hogy gyűlését e mintaszerűen vezetett egyház falai között tarthatta, s hogy a református nép jólétéhez vezető utak, módok s eszközök előttünk oly fenséges képen tárultak fel, s az egyház külső-belső építése terén oly sok szép és felemelő jelenséget láthattunk, hogy azoknak emléke s tanulságai még sokáig fognak élni lelkünkben s lesznek rugói akaratumknak s elhatározásunknak, hogy igyekezzünk azt legalább részben otthonunkban valóra váltani.

Ifjabb Andrassy Kálmán Amerikából hazajött lelkésztestvérünknek a téglási lelkési állásba történt beválasztása tudomásul vétetett s állásában megerősítetett.

Sajnos, nem közölhetjük ugyanezt Hegedüs Albert megválasztott paszabi lelkésztestvérünkéről. E nagy port felvert, szinte országos hírűvé — mondjuk — hírhető lett papválasztás ismét foglalkoztatta közgyűlésünket s a tárgyalásra szánt drága időből csaknem egy órát vett el a választás megerősítésének, jobban mondva meg nem erősítésének kérdése.

Sajátságos helyzetben vagyunk mi ezzel a papválasztási kérdéssel. A laza erkölcsi felfogásnak, a törvény teljes negligálásának oly megdöbbentő tüneteivel állunk szemben e választás körüli dolgoknál, hogy a kérdést csak úgy könnyedén elbírálni bünnel haláros cselekedet volna. S az a legmegdöbbentőbb, hogy annak idején maga választási aktus — dacára a többrendbeli előzetes visszaélésnek, csendben, rendben, kifogástalan alakszerűségek között folyt le, s a választás ellen, a törvényes határidőn belül, a gyülekezeti tagok részéről panasz nem emeltetett; úgy hogy esperes úr a concessa kiadását meg nem tagadhatta. De azóta az esperesi hivatalban önként jelentkezett tanúk vallomásából oly megbotránkozató dolgok kerültek napvilágra, hogy ez alapon közgyűlés, az esperes előzetes intézkedéseinek tudomásul vétele mellett a végleges megerősítést kénytelen volt megtagadni s egyben Bíró Lajos algondnok s a vizsgálat folyamán kiderítendő ismeretlen tettesek ellen a fegyelmi eljárást elrendelni.

Én azt hiszem, hogy a nap mint nap ismétlődő lelkészválasztási megbotránkozató visszaélések s törvénysértések tekintetében csordultig telt a pohár, s azoknak a felsőbb bíróságoknak a kezök közé kerülő adatokból kérelmelhetlenül le kell vonni a legtermészetesebb következtetést, ha azt akarják, hogy a lelkési állást lealacsonyító botrányos eljárásoknak elvalahára vége szakíttassék.

Egyházkerületi képviselők lettek: Rác Gyula s Andrassy Kálmán lelkési, gróf Degenfeld Pál s Mikecz Dézsó világi részről.

A tanítói fizetésnek az államiakkal egy színvonalra emelése ügyében beadott tanítóegyesületi kérvényt pártolólágg terjeszti fel közgyűlésünk a főtiszteletű egyházkerületre.

A felsőszabolcsi (Vass Mihály által szerkesztett) számadási minták egyetemlegesen kötelezővé tettek.

Az iskolák minősítésére nézve az állami minősítési fokozatok: kiváló, megfelelő és meg nem felelő, elfogadtattak.

A tiszaberceli s nagykállói egyházaknak, mint amelyek a szegény iskolás gyermekeket szinte példaszerű gondoskodásban részesítették, s azokat részint tankönyvvel, részint ruhával nagyobb részben ellátták, elismerését s hálás köszönétét nyilvánította egyházmegyénk. S mivel a gyülekezeti tagok iskolák iránti szeretetének s érdeklődésének felkeltésére a fent jelzett nemes eljárás üdvös és alkalmas eszköznek bizonyult, az egyházak előjárói felhívták, hogy a szegény növendékeket anyagi erejükhöz mértelen segítsék.

Délezgh Sándor kemesei tanítónak részint növendékeinek értelmes és szabatos felelete, részint az énektanítás terén mutatkozó kiváló eredmény folytán őszinte elismerését nyilvánította közgyűlésünk.

A 70 pontból álló tárgysorozat letárgyalásával déli 1 órára készen voltunk.

Rohod, 1913 szeptember 26.

Bokross Elek,
egyházmegyei jegyző.

A bihari egyházmegye őszi közgyűlése.

— 1913 szept. 19. —

Hiába! ami igaz, igaz: nincs okunk szégyenkezni miatta, ha megállapítjuk, hogy valamiképen madarat tolláról, azonképen egyházmegyét espereséről lehet megismerni. Szeptember hó 19-én tartotta egyházmegyénk őszi közgyűlését Nagyváradon s nem volt ennek a gyűlésnek egyetlen olyan tárgya sem, melynek elintézésében, a hozott végzéseken, ítéleteken és fölterjesztéseken meg ne lehetne ismerni fáradhatatlan buzgalmu, vasenergiájú esperesünk keze nyomát. Ővé a munka oroszlánrésze, ellenben a munka sikere: tractusunk jó hírneve közkinccs, melyből ő sem követel magának többet a koteles egynegyvenharmad résznel, mely ez idő szerint még Deák Józsi barátunkat is megilleti, noha ő az új vagyonteltár készítése közben holmi republikánus hajlandóságokról tett bizonyosságot. Távolról sem

olyan értelemben azonban, mint — hír szerint — az új bihari tiszttárs, akit ezen a gyűlésen kebeleztünk be tractusunkba. De tartsunk rendet.

Esperesünk magas szárnyalású, megható imádsága után hosszabb megnyitó beszédben mutatott rá azokra a borzasztó csapásokra, melyek egyházunk különben is válságos helyzetét még súlyosabbá, sőt úgyszólván kétségbeejtővé tették. Ha elgondoljuk — úgymond — mennyi megpróbáltatáson ment át anyaszentegyházunk a múltban s mily nagyok azok a feladatok, melyek elé a haladó kor állított bennünket, megremeg a lelkünk s a jövőt ugyancsak ködösnek látjuk. Szomorú jelenség kísért: az alkotások és követelmények százával kiáltanak megvalósításért, köztük sok olyan, amelynek létesítését az államhatalom is követeli, ezzel szemben az anyagi helyzet folytonosan súlyosbodik. Az egyházak jövedelme nem áll arányban a megvalósítandó feladatokkal s mindenütt az adósságok lavínája fenyeget. Aggodalommal tölti el lelkét az egyház jövője, látván, hogy egyes gyülekezetek helyzete valóságos élet-halál harcra változott. Kéri a lelkészeket, apostolkodjanak e nehéz időkben fokozott buzgósággal, de kéri a presbiteriumokat is, hogy mindent kövessenek el, hogy az egyházközségek anyagi vezetésében akadályok ne merüljenek fel; gondoskodjanak róla, hogy a szükségletek a minimumra rendükáltassanak és hogy a lehetőségig ne vegyenek kölcsönöket igénybe.

A megszívlelésre méltó, komoly szavak után felsőbb egyházhatósági leiratokat vettünk tudomásul. Az 50 filléres beiratkozási díjak elengedése s e tekintetben a tanügyi bizottság egyházkerületi rendelkezés szerint megállapított felülvizsgálati joga és kötelessége adott itt alkalmat némi disputára. Bizonyos, hogy kár a szót is vesztegetni ezek miatt az 50 fillérek miatt, melyeknek a befizetése még a legszegényebb sorsú, vákscikfalvi szülőt sem dönti anyagi romlásba. Emlegetni sem kellene a nemfizetés lehetőségét akkor, amikor viszont fontos iskolai szükségleteknek ez az egyedül lehető, szűkös fedezeti forrása.

A szavazatbontó bizottság jelentéséből megtudtuk, hogy a nagyváradi tanítóné képző-intézet tanárképviseelőjévé az új igazgató, Nagy Vilmos választott meg. Ő lett a tanügyi bizottság alelnöke is; ilyenképen bő alkalma nyílik arra, hogy egyház-megyénk nevelésügyére — ideértve a tanítónévelést is — nivót emelő, lényeges befolyást gyakoroljon.

Esperesünk jelentése következett az egyház-megye 1912. évi valláserkölési és anyagi állapotáról.

Ami a valláserkölési állapotot illeti, kiemeli a jelentés, hogy az isteniszteletek látogatottsága, mint a valláserkölési élet egyik legpregnansabb kifejezője a múlthoz képest figyelemreméltó hanyatlást nem mutat. Ünnepeken és vasárnapokon szép számmal látogatják híveink az Úr házát. A hétköznapi isteniszteletek, bibliamagyarázatok is megtartanak mindenütt, ha a gyülekezeti tagok megjelennek. A vallásos élet fokozása tekintetében még sok ugyan a kívánni való, de az emelkedés, a javulás állapota itt is konstatálható. Vallásos felolvasások tartása és a vallásos iratok terjesztése emelkedőben. Jótékony egyesület Nagyvárad kivételével sehol sincs ugyan, de pár helyen az ilyen egyesületek feladatát sikeresen teljesítik a különböző lelkesi vezetés alatt álló szövet-

kezetek és társulatok. Egyházi énekkar, ahol csak lehető volt, mindenütt szerveztetett, úgyszintén áldásosan működnek az ifjúsági egyesületek is, melyek közül legizmosabb a biharpüspöki, melynek már saját hajléka van.

A konfirmandusok oktatását és konfirmálását mindenütt az egyházmegyei rendeletnek megfelelően hajtották végre.

Az úrvacsorával élők száma valamivel kevesebb az előző évinél.

Szektáriusok 24, felekezetnélküliek 13 egyházban találhatók az előző év kimutatásához képest esökkenő számban.

Egyházi szertartások mellőzése 11 egyházban fordult elő. Az esetek legnagyobb százaléka a Csökmőre esik. S épp ezért itt külön intézkedés szüksége is fölmerült. Lelkeszi előadónk javaslatát, mely szerint az egyházi szertartást mellőzők ellen az E. T. V. t.-c. 34. §. B) értelmében fegyelmi vizsgálat indítandó, különösen érdemes világi tanácsbíráink tartották célszerűtlen és túlszigorú intézkedésnek. Érvelésük nyomán a közgyűlés többsége a pastoralis prudentia fokozottabb alkalmazása mellett foglalt állást.

Áttért egyházunkba: 19, kitért tőlünk: 63. A kitérések nagyobb száma ezúttal is Nagyváradra esik. De már itt a pastoralis prudentiánál hatásosabb antidotum alkalmazása volna szükséges.

A gyülekezeti szegények gondozására 912 K 94 fill. fordítottatott.

Egyházi és iskolai célokra begyűlt adományok összege: 16,688 K 97 fill. Meglepően magas összeg a mai nehéz időkben!

Ami az anyagiakat illeti, fontosabb részei a jelentésnek:

Az 1912. évi zárszámadás szerint az egyházak bevétele 384,281 K 50 fill.
kiadása pedig 365,124 K 10 fill.
Maradvány 19,292 K 78 fill.
Követelésben maradt 28,034 K 30 fill.

Az egyházak kezelése alatt álló alapítványok és tőkék összege: 343,645-35 K, melyet mindenütt a célnak megfelelően kezelnek.

Az egyházakat terhelő adósságok összege: 464,219-52 K, melynek egyrésze tőkesegély, másrésze pedig hosszabb-rövidebb időre szóló törlesztés kölcsön 1½%-tól 8%-ig. A múlthoz képest ez a szám emelkedő, de ezt indokolja az a körülmény, hogy a válságos gazdasági helyzetben az egyházaknak halaszthatatlan kiadásait ezen az úton lehetett fedezni.

Új építkezések eszközöltettek 26,217 K 24 fill. értékben, az épületek jókarban tartására pedig 44,372 K 10 fillér fordítottatott.

A jelentésnek iskoláink állapotára vonatkozó része a statisztikai eredmények feldolgozását adja s kiemeli, hogy az iskolák törvényszerű felszerelésében egyházaink minden lehető megtenni igyekeztek.

A lelkiismeretes precizitással készült alapos jelentést, mely népmozgalmi adatokkal zárul, arra való tekintettel, hogy ez már nyomtatásban, előzetesen megküldetett minden egyháznak, közgyűlésünk felolvasottnak tekintette s úgy vette tudomásul. Ezzel tehát röviden végeztünk, ellenben az időszak, esperesi jelentés letárgyalása már jó pár órát igénybe

vett, ami egyébként önként érthető, minthogy rendkívül sok, fontos esperesi intézkedés várt a közgyűlés patent jegyére. Így a hegyközpályii parochia építés érdekes ügyében tett intézkedés is, mely meglepő világításban tünteti fel az esperesi providentia s az önállóságra törekvő papi prudentia közti viszonylatot, természetesen az előbbi előnyére.

Megerősítette közgyűlésünk nagyváradi vallás-tanítói lelkészi állásában Kiss Károly barátunkat, ki nem különben, mint Jákob *Leáért* 7 évig szolgált vala Lábánnak házában, példás hűséggel gondolván a várad-veneziai részekben.

A tanító-választások megerősítése, a missziói bizottság megnyugtató előterjesztése után a számvévőszék tett jelentést az új vagyon-leltárról. Ez bizony kemény dió volt. A revizorok hatalmas munkát végeztek, nem kímélték a vörös tintát, csakhogy hiba ne legyen a rendben. S ez a buzgóság minden tiszteletünkre és elismerésünkre méltó, csak az a kérdés ne maradt volna eldöntetlenül, hogy mi módon eszközölnöd majd azoknak a tétéleknek a superviziója, ahol a vörös tinta — mondjuk — kelletnél bővebben használtatott.

A Lelkészegegyesület felterjesztései közül az egyseges liturgiára vonatkozó vélemény s a Népiskolai Szervezet VIII. 115. §-ának a módosítását célzó javaslat keltett különösebb figyelmet és érdeklődést. Tudnivaló, hogy e § szerint a tanítói állások megüresedése esetén a pályázati hirdetményeket kerületünknek egy egyházi és egy iskolai lapjában kell közzétenni. A kerületi tanítóttestületnek köztudomás szerint csak egy lapja van: a Hajduböszörményben megjelenő Tanítók Lapja. Ez a kis magánvállalat azonban sokszor sértően intrazigens magatartása és irmodora miatt még akkor sem igen tarthatna számot egyházaink pártfogására, ha a nehéz idők szava olyan hangosan nem követelné tőlünk a minden irányban való takarékoskodást. Helyesebbnek látja tehát egyházmegyénk, ha a pályázati hirdetményeket ezután a Néptanítók Lapjában tétetik közé egyházaink. Ez a lap olcsóbban is hirdeti, de meg hirdetései-ről nemcsak a kerület, hanem az egész ország tanító-sága tudomást vehet. Ezután 7—8 alapítvány alapító levelét utasította vissza közgyűlésünk helyesbítés végett. Figyelemre méltó itt, hogy nagyon csekély kivétellel ez a sorsa nálunk, de gondolom egyebütt is az alapító leveleknek, melyek az egyházkerületi kötelező minta nyomán készültek. Eszerint, vagy a minta nem jó, vagy az előadói vélemény hibás. Az előbbi föltevés valószínűsége mellett bizonyít az a körülmény, hogy előadónknak a magánéletben főfoglalkozása éppen az efféle ügyek intézése.

Esperesünk sötét perspektívájú megnyitóját igazolták az ezután következő tárgyak: egyházaink kölesönügyletei, rendkívüli adók engedélyezése s különféle segélyek iránti kérvényei, amik többé-kevésbé kedvező elintéztést nyertek. Mint Saharán az oázis, oly megnyugtatólag hatott ezek után a szalárdi egyház kérelme, melyben aziránt érdeklődik, hogy tökepenzét hová helyezze el. Természetesen megállapítottuk, hogy ennek meghatározása az egyház autonóm jogai közé tartozik.

A váncsodi egyház jelentését, mely szerint régi úrasztali klenodiumait a debreceni múzeumban helyezte letétbe, — megőrzés végett, — tudomásul

vettük, bár a múzeum kissé felületes átvételi igazolványa ellen jogászaink kifogásokat emeltek.

Közalapi és gyámintézeti ügyeket, egyházmegyei költségvetéseket tárgyalunk ezután, majd a barátságos hangulatban lefolyt közebédre apostolok oszlása következett. Au revoir!

Bors, 1913 szeptember 23.

Papp László,
ref. lelkész.

A kecskeméti egyházmegye lelkészi egyesületének javaslata az E. T. reviziója tárgyában.

(Folytatás.)

II. törvény.

A lelkészválasztásról.

A 11. §. második bekezdése nem helyes és kivihetetlen, mert a szavazás megejtésére kirendelt küldöttség nincs azon helyzetben, hogy a meghívandó egyéntől elfogadási nyilatkozatot vegyen, mert ez a választáson nincs is jelen. De felesleges is ez a nyilatkozat, hiszen a meghívandó, a meghívás elfogadása iránti készségét már azon ténye által bizonyítja, hogy okmányait az esperes felhívására ahhoz beküldi.

Ehez képest a 11. §. második pontjának csak első fele marad meg, az „egyszermind“ szótól fogva elmarad.

Ha azonban ilyen elfogadási nyilatkozatra mindenáron szükség van, akkor azt a 10. §-ba kell tenni, illetőleg ott kell az iránt intézkedni, s akkor a 10. §. a következőleg hangzanék:

10. §. Az esperes a jelentés beérkezése után a meghívandót okmányainak, — s azon nyilatkozatának, hogy megválasztatása esetén az állomást elfogadja, — nyolc nap alatt leendő betérjesztésére felhívja. Ezek beérkezésétől stb.

A 16. §. utolsó mondata kibővitendő akként, hogy az ott említett fegyelmi vizsgálat jogerősen elrendelt volta kitűnjék. Ez által az esetleges visszaélések előzetnének meg. E szerint az említett mondat következőleg szólana:

„A szolgálati bizonyítvány csak akkor fogadható el, ha igazolva van benne, hogy pályázó nem áll jogerősen elrendelt fegyelmi vizsgálat vagy választhatósági jogát felfüggesztő ítélet hatálya alatt.

A 18. §-ban az előző pont alatti indokokból a fegyelmi eljárás elé szintén oda kell tenni, hogy „jogerősen elrendeli“. Ehez képest a 18. §. utolsó előtti pontja következő lesz:

„A pályázathoz hivatalból kizárandó az, aki ellen illetékes hatósága előtt jogerősen elrendelt fegyelmi eljárás van folyamatban vagy aki fegyelmi ítélet hatálya alatt áll.“

19. §. A paphallgatásra nézve a törvény jelenlegi rendelkezése felette hiányos, mert nem a közönség, — amely választ, — hallgatja meg a papot, és így a választó közönség egészen vaktában, vagy a paphallgatók véleménye alapján szavaz. Módot kell nyújtani arra, hogy a választó közönség a pályázókat

vagy azok egyrészét meghallgathassa, ami úgy lehetséges, hogy azokat próba-szónoklatra meghívja. Természetes, hogy a meghívandókat a presbiteriumnak kell kijelölnie s a meghívott utazási költsége csakis az egyházközséget terhelheti. Ehez képest a 19. §. második pontja a következő:

Az egyházközség jogosítva van a pályázókat, illetőleg azok közül egyet vagy többeket próba-szónoklatra meghívni. A meghívandókat s a meghívás sorrendjét a presbiterium jelöli ki. A meghívott és próba-szónoklatra megjelent pályázónak, aki az egyházközségben csak az esperes vagy megbízottja társágában jelenhet meg s az egyházközségből még a szónoklás napján távozni tartozik, utazási költségeit az egyházközség megtéríteni tartozik.

A 20. §-nak az előző pont értelmében módosulnia kell, mert a próbaszónoklatra meghívottakat a pályázatból kizárni nem lehet. Ehez képest:

A 20. §. végén a „szónoklat tartása“ után beszúrando a következő szöveg: „kivéve, ha a gyülekezet a próbaszónoklatra meghívta őket“.

A 23. §. utolsó szava helytelenül van alkalmazva: „elrendeltetik“ helyett „foganatosítják“ teendő.

A 24. §-ban gondoskodni kell és lehet arról, hogy a választást, illetőleg a szavazás folyamát a választás alatt lévő pályázók bizalmi férfiai ellenőrizhessék, e célból a 24. §-hoz a következő toldalék csatolandó:

„A választás alatti jelöltek részére pedig külön-külön két-két bizalmi férfi kiküldhető, illetőleg az érdekeltek által bejelenthető“.

A 28. §. második pontjában a szavazatszedő küldöttségben való tényezőkül a jelöltek bizalmi férfiai is meg vannak nevezve; de megtörténhetik, hogy ezek bejelentésének jogával nem éltek, tehát ilyenek jelen sem lehetnek. Ez eshetőséget számba véve, az említett pont egy közbeszúrással kiegészítendő lenne akként, hogy a „két-két bizalmi férfi“ után beszúrando:

„amennyiben kiküldettek vagy bejelentettek“.

A 32. §-ban a második szavazásra nézve nem lehet határozott, hanem csak valószínű feltételt kitűzni, ezért a szöveg ily irányban módosítandó; lenne a következő:

32. §. Ha a szavazók száma és az idő előrehaladottsága valószínűnek mutatja, hogy az újabb szavazás még aznap megejthető, a második, szűkebb szavazás azonnal foganatba veendő stb.

A 35. §-ban világosan kifejezésre kell juttatni azt, hogy a meghívás és pályázat útján megejtett választás egészen egyforma joghatályú, mihez képest ezen §. következőleg módosítandó:

35. §. Úgy a meghívás, valamint a pályázat útján megválasztott lelkész a választás el vagy el nem fogadása iránt köteles stb.

35. §. harmadik bekezdése. Miután a megválasztott lelkész a választás el nem fogadása által fegyelmi vétséget nem követ el, az el nem fogadás indokainak megvizsgálása s esetleg a törvényes következmények alkalmazása nem tartozik fegyelmi útra, hanem a közigazgatási bíróság elé, ennél fogva

a 35. §. harmadik bekezdésében a „fegyelmi bírósága“ elől a „fegyelmi“ szó elhagyandó.

A 38. §. oly irányban alakítandó át, hogy azon év, mely alatt a megválasztott lelkész más állomásra nem pályázhat, ne az állomás tényleges elfoglalásától,

hanem a választás jogerőssé váltától vagy helyesebben az elfogadási nyilatkozat kiadásától számítassék. Ehez képest a szöveg következő lenne:

38. §. A megválasztott lelkész a választás elfogadásától számított egy évig — akár az új állomáson tényleges szolgálatban töltötte azt, akár nem — más állomásra nem pályázhat.

Ha pedig az elfogadástól számított két éven belül más egyházközségbe megy lelkészül vagy más egyházközség választását fogadja el, előbbi választásának és odaszállításának igazolt költségeit felelősségben megtéríteni köteles.

Ha ezt tenni vonakodnék vagy a megtérítés összegére nézve kétség merül fel, az összeg mennyiségét és a megtérítési kötelezettséget az egyházmegyei bíróság állapítja meg.

A 45. §. a tekintetben szorul pótlásra, hogy az új választásból való kizárásra okul ne csak a 44. §. c) pontjában felvett visszaélések, de a d) és e) pontokban felvett visszaélések is szolgáljanak, mert azok is oly mértékben diffamáló cselekményeket jelölnek meg. Ehez képest a 45. §. következőleg szövegezendő:

45. §. Ha valamely lelkészválasztás azért vagy azért is semmisített meg, mert a megválasztott lelkész az előbbi §. c), d) és e) pontjaiban foglalt visszaélések valamelyikét követte el stb.

A 61. §. első pontjában kifejezésre kell juttatni az állandó vallástani lelkészeknek a többi lelkészekkel való egyenjogúságát a korpótlékra nézve is, tehát e pont megtoldandó a következő szöveggel:

„és az állami korpótlék szempontjából is egyenlő elbánásban részesítendők“.

A 63. §-ba szinte egy betoldás jön, és pedig „gyakorló lelkész“ mellett után:

„akár mint segédlelkész, akár mint hitoktató“.

A 73. §-ba nagyobb világosság okáért szintén egy betoldás jön, amely meghatározza, hogy a segédlelkész utazási költségeit mikor köteles a lelkész viselni. A „vagy“ szó után beszúrando:

„Amennyiben erre díjlevélben kötelezve van“.

A 75—83. §§-okból álló egész hatodik fejezet teljes egészében a VII-ik törvénycikkbe volna átveendő annak kijelentésével, hogy azoknak a lelkészeknek özvegyei, akik 1907 augusztus 1. (az 1904. évi törvények életbe lépte) előtt kötöttek házasságot, a csonka és kegyeleti évet a törvény életbe lépte előtt szerzett jogok alapján igényelhetik.

III. törvénycikk.

Az egyházi adóról.

Ezen törvény alapelvei egészen megfelelők, azok módosítására vagy megváltoztatására szükség nincs. Helyes a 13. §-ban megállapított adókulcs is, mert az egyházi szolgáltatások tisztán és kizárólag személyes szükségleteket elégítenek ki, minélfogva a személyi adó nem mellőzhető s első sorban az veendő igénybe, úgy, hogy az állami adó után kivetett százalékos adó tulajdonképpen kiegészítő adó, mely a teherviselési képességben is megtalálja indokolását.

A törvény egyes rendelkezéseire nézve a következő módosításokra és kiegészítésekre van szükség: Az 1. §. b) pontjának utána teendő zárjelben:

(lásd 16. §.)

A 3. §-nál az első pont után szükséges volna, hivatkozással az I. t.-c. 5. §-ánál ajánlott kiegészítésre oly intézkedés felvétele, hogy a presbiterium, ahol a helyi viszonyok erre alkalmasak, a községi előljárással megegyezést létesít, mely szerint az egyházi adó beszedését, s az azzal kapcsolatos teendőket átvállalja — esetleg az adó valamely százalékaért vagy meghatározott díjazásért. Ennek folytán a 3. §. első pontja után a következő szöveg lenne beiktatandó:

„Amennyiben a helyi viszonyok erre alkalmasak, a presbiterium a község előljárással olyan egyezséget köthet, mely szerint az egyházi adó beszedését s az ekörül teendőket ingyen vagy esetleg az adó valamely százalékaért, vagy meghatározott díjazásért átvállalja és teljesíti. A behajthatlan adók leírása azonban ez esetben is az egyházi hatóságok hatáskörébe tartozik. Az ilyen egyezés akár meghatározott, akár meghatározatlan időre köttetik, jóváhagyás végett az egyházmegyei közgyűlésre felterjesztendő“.

A 8. §-nál az egyházi tisztviselők adójára vonatkozó azon kérdés, hogy a javadalmas által haszonélvezett föld adója, ha azt az egyházközség fizeti, beszámítandó-e az egyházi tisztviselő adója alapjába, tisztázandó. A 8. §. utolsó pontjából az következik, hogy be kell számítani, minélfogva a §. végére a következő mondat csatolandó:

„Az adóalap megállapításánál azon állami adók is beszámítandók, melyeket az egyházi tisztviselő által haszonélvezeti ingatlanok után az egyházközség fizet“.

Ugyancsak a 8. §-nál tisztázandó azon kérdés, hogy az egyházi adóra s egyházi teherviselésre vonatkozó intézkedések közül melyek azok, amelyek csak az egyházmegyére terjesztendők fel és melyek azok, amelyek a kerület jóváhagyását is igénylik? E tekintetben a legfontosabb az egyházi adó kulcsának megállapítása vagy változtatása, továbbá a rendkívüli adó kivételének elhatározása és kulcsának megállapítása, melyek egészen közérdekű, az egész egyházközséget érdeklő ügyek s fontosabbak, mint némely ingatlanok vétele vagy eladása; ellenben csekélyebb jelentőségűek s inkább csak egyes egyháztagokat érdeklők, az egyházi rendes és rendkívüli adóknak egyénekenkénti kivétele és a behajtás folyamán felmerülő intézkedések.

Ennélfogva a 8. §. a második pont után beszúrható új ponttal egészítendő ki, mely a következő lenne:

„Az egyházközségi közgyűlésnek, az egyházközségi adóteher, a rendkívüli egyházi adó, a rendes és rendkívüli adókulcs megállapítása vagy változtatása tárgyában kelt határozatai nemesak az egyházmegyére, de az egyházkerületi közgyűlésre is felterjesztendők jóváhagyás végett; ellenben a presbiteriumnak az egyházi adó kivételére és annak beszedésére vonatkozó határozatai és intézkedései csak felelő esetén terjesztendők az egyházmegyei közgyűlésre, mely ezen ügyekben végérvényesen határoz. Az adóbeszedésre a politikai községgel kötött egyezés azonban minden esetben felterjesztendő az egyházmegyére, mely ez ügyben szintén végérvényesen határoz“.

A 10. §. a), b), c) pontok után így szövegezendő:

A b) és c) pontok eseteiben személyi adó nem, hanem csak vagyoni adó róható ki. (A többi ki marad.)

A 20. §-ból az „ahol szervezve van“ kihagyandó, mert az, hogy mi az egyházközségi közgyűlés, az I. t.-c. 21. §-ában már meg van állapítva, a 20. §. szövege tehát következetlen, de a végérvényes 8. §-nál javasolt módosítás szerint elhagyandó.

20. §. Ha a presbiterium új adózási rendszert akar behozni és az eddiginél nagyobb adókulcs alkalmazását tartja szükségesnek, ide vonatkozó határozatát, indokolt jelentés mellett, az egyházközségi közgyűlés elé terjeszti s annak elfogadó határozatát megerősítés végett az egyházi felsőbb hatóságokhoz.

A 24. §-ban az egyházi adóbeli tartozások beszedésének s behajtásának véghatáridejéül október 31. napja van megjelölve, ami egészen helyes ott, ahol az egyházi adó természetbeliek szolgáltatásából áll, de nem megfelelő ott, ahol az adó készpénzre van átváltoztatva, ahol az egyházközség a pénzgazdagságra tért át, mert ez esetben már sokkal célszerűbb az adónak negyedévenkénti beszedése és esedékessége. Ehhez képest a 24. §. kiegészítendő volna, illetőleg újra szövegezendő volna a következőleg:

24. §. Ahol az egyházi adótartozások termények szolgáltatásából vagy ilyenekből is állanak, ezek minden évben október végéig szedendők be. Ott azonban, ahol az egyházi adó készpénzfizetésből áll, az az állami adó módjára negyedévenként válik esedékessé s a késedelmes fizető késedelmi kamatot is az állami adóknál megállapított módon fizet.

V. törvény.

Az egyházi törvénykezésről.

A 4. és 5. §-okban a lélekszám 2000 helyett 3000-re volna helyesbitendő azon okból, mert ugyanezen számbatárnál kezdődik a presbiterium többes szavazata (I. t.-c. 14. §-a), ugyanezen számbatárnál kezdődik egyházkerületi szabályrendeletünk szerint a közgyűlésnek képviseleti alapon való szervezése, s végre a presbiterek számának meghatározásánál is ez szolgál a maximális szám megállapításánál határol (I. t.-c. 28. §.) s mert az ilyen egyöntetű számmegállapítás könnyebben megy át az életbe. Ehhez képest:

A 4. és 5. §-okba a lélekszám megjelölésénél 2000 helyett 3000 teendő.

A 8., 12. és 24. §-ok rendelkezései akként volnának átalakítandók, hogy a bírósági üléseken az egyes ügyek letárgyalását ne szükségképpen a hivatalára nézve idősebb elnök vezesse, hanem vezethesse azt akármelyik. A hivatalára nézve idősebb elnöknek csak az esetre kellene előjogot biztosítani, ha a tárgyalás vezetésére nézve véleménykülönbség támad.

Hogy ezen rendelkezés mennyivel volna jobb a törvény jelenlegi intézkedésénél, bizonyításra nem szorul, mert az kétségtelen, hogy ez által meg volna arra a mód arra nézve, hogy az egyes ügyek tárgyalását mindig azon elnöktárs vezesse, aki rátermettségénél vagy egyéb okoknál fogva arra alkalmasabb, de viszont ugyancsak a javasolt rendelkezés által az esetleg ez irányban támadható vita is ki volna küszöbölve.

Ezekhez képest az említett §-ok szövege a következő lenne :

8. §. A bíróság elnöke a lelkész ; az olyan egyházközségekben, melyekben a kettős elnökség van gyakorlatban (I. t.-c. 38. §.), a lelkész és főgondnok, úgy azonban, hogy az egyes ügyek tárgyalását mindig csak az egyik elnök vezeti, s ez esetben az elnöktárs a bíróságnak szavazattal bíró tagjául tekintendő. Ha a tárgyalás vezetésére nézve a két elnök között véleménykülönbség támad, akkor a tárgyalás vezetése a hivatalára idősebb elnök joga és kötelessége.

Ha valamelyik elnök nem vehet részt az elnöklésben, hanem helyettesítve van, akkor mindig a másik tekintetik rangidősebbnek.

12. §. Az egyházmegyei bíróság elnöke az esperes és az egyházmegyei gondnok ; de az egyes ügyek tárgyalását mindig csak az egyik elnök vezeti, mely esetben az elnöktárs, mint a bíróságnak szavazattal bíró tagja vesz részt a tárgyalásban.

Ha arra nézve, hogy a tárgyalást melyik elnök vezesse, véleménykülönbség támad, a tárgyalás vezetése a hivatalára nézve idősebb elnöknek joga és kötelessége.

(Folytatjuk.)

IRODALOM.

Magyar Naptár. az 1914. közönséges évre. Szerkeszti *Uray Sándor* debreceni lelkész. A *Kálvineum javára* kiadja az Orle. Ötödik évfolyam. Ára 40 fillér. Rendelések, pénzek, hirdetések Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdatulajdonos cég címére küldendők Debrecenbe. — Tehát megjelent és kapható. — Vajha ez idén már a *Kálvineum*nak is valósággal haszna lenne belőle ; mert eleddig — úgy tudjuk — minden évben fölemésztette a nyomdaköltség az összes bevételt. A sablonos naptári részen, hirdetések, ártatlan adomák és gondolatokon kívül hiterősítő, ismeretterjesztő cikkeket, elbeszéléseket és verseket ad 3 iven (48 oldal) dr. *Baltazár Dezső*, *Csomasz Dezső*, *Dombi Lajos*, *Kájel István*, *Csánki Benjámín*, dr. *Márk Ferenc*, *F. Varga Lajos*, *Varga Csongor*, *Mészáros István*, *Sipos József*, *Nagy István*, *Erdélyi Imre*, *Szabó Béla*, dr. *Tüdös István*, *Nagy Vincze*, *Várady József*, *Vadas Gyula*, *Makay Lajos*, *Uray Sándor*, *Kocsis József*, *Móricz Pál*, *Szabolcska Mihály*, *Budai János*, *Baja Mihály*, dr. *Lenéz Géza*, *K. Tóth Kálmán*, *Andrássy Kálmán*, *Szuhay Benedek* tollából. Közli néhai özv. *Tisza Kálmán*né, dr. *Baksay Sándor*, *Dombi Lajos*, *K. Tóth Kálmán*, *Bélleky Lajos*, *Baja Mihály*, meg az élesdi református ifjúsági egyesület arcképét ; a budapesti fásori, debreceni Árpád-téri mezőhegyesi új templomok képét stb. A kifogástalanul szerkesztett és kiállított napjár a jelzett olcsó ár mellett is *ezeket* hozhatna a *Kálvineum*nak, ha... megint úgy nem lenne, hogy a megrendelt példányok árának nagy része nem folyik be a kiadóhoz. Az eddigi jövedelmezőtlenség okául t. i. ezt a lelkészekre nézve éppen nem valami hízogó ténykörményt emlegetik.

Bibliai történetek az ó- és új-szövetségből. A tiszántúli református egyházkerület (által) 1909. évben kiadott népiskolai tanterv alapján. Irta: *Boltján Pál* református lelkész. Elemi népiskolák II-ik osztálya számára. Ára 40 fillér. Belényes. Nyomtaott Süssmann L. könyvnyomdájában. 1913.

Hat ó- és négy új-testamentomi történetet ad a 16 oldalra terjedő kis füzet ; mindenik történet végén pár szó tanulság és megfelelő énekers (az 5. számú történet végén azt a tételt, hogy a XC. zsoltárt Dávid írta, ki kell igazítanunk). Végül a Hymnusz és a Szózat egy-egy verse és kilenc rövid imádság. Úgy a történetek, mint az imádságok nyelve lehet egyszerű, a 7 éves gyermek értelméhez alkalmazott, amivel nem keveset mondottunk ! Hiszen van-e szörnyűsebb gyermekkinzás, mint mikor az iskolába alighogy fölkerült apróságok fejébe mindjárt tudományos vallásos meghatározásokat akarunk belégyömöszölni. A *Boltján Pál* munkája meglátszik, hogy szerző — maga is vallástanító — ösmeri a gyermeki lélek fölfogó képességének határait. Kár, hogy a műveeske nyomdai kiállítása nem kifogástalan. Vallástanítóknak melegen ajánljuk a 40 filléres füzetet (kapható a belényesi református lelkési hivatalban), amely ha szélesebb körben elterjed, bizonyára olcsóbban is adható.

Révai Nagy Lexikona kilencedik kötete hagyta el most a sajtót. Ez a kötet Gréc címszótól Herold címszóig terjed. E két címszó között nagy tömeget találjuk a hosszabb-rövidebb cikkeknél, amelyek pregnáns rövidegességgel és világosan tárják fel mindazt a tudnivalót, ami a modern embernek ugyszólván napi szükséglete. A szöveget 179 ábra, 3 szöveg-melléklet, külön távlakon 48 kép — ezek között 5 színyomat, 2 művészeti reprodukció és 2 térkép — kíséri. Ezt a kötetet is, mint az előzőket a szerkesztés nagy gondossága és az a törekvés jellemzi, hogy minél tökéletesebb és a mai igényeknek minél megfelelőbb legyen. Legvilágosabban tűnik ki ez abból, hogy bár minden ismeretágra kiterjed — mégis — arányos mértékkel a gyakorlati tudnivalók s nevezetesen a reális tudományokra helyez főszólyt. Révai Nagy Lexikona egy-egy kötete vászonkötésben 18.—, félbörkötésben 20.— K-ért minden könyvkereskedésben kapható.

A „**Vasárnapi Ujság**” október 12-iki száma nagyon szép képet közöl a most felavatott soproni új múzeumból, a Mücsarnok kiállításáról, Verdi születésének századik évfordulójáról, a fiumei bombamerényletről stb. Dr. *Sebők Imre* érdekes képes cikket írt mongolországi utazásáról. Szépirodalmi olvasmányok: *Endrődi Sándor* és *Szabolcska Mihály* versei, *Bárdonyi István* vadásztárcája, *Schöpflin Aladár* színházi cikke, *Lakatos László* és *Grazia Deledda* regénye. Egyéb közlemények : Takács Menyhért jászói prépost és Zilahi Simon arcképe, a néprajzi múzeum orosz kiállítása s a rendes heti rovatok. Irodalom és művészet, sakkjáték, stb. — A „**Vasárnapi Ujság**” előfizetési ára negyedévre *öt korona*, a „**Világkrónika**”-val együtt *hat korona*. Megrendelhető a „**Vasárnapi Ujság**” kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetemutca 4. sz.). Ugyanítt megrendelhető a „**Képes Néplap**”, a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, fél-évre *két korona 40 fillér*.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az új görög kath. püspök Debrecenben.** Miklóssy István az új görög kath. püspök Debreczenbe tette át lakását és okt. 15-dikén közénk érkezett. A vasútnál a polgármester fogadta a város előkelő férfiainak élén, (akik közt ott láttuk Márk Endrét a kollégium és kerület ügyészét s több az egyházkerületi elnökséghez közel álló kálvinista vezéremberet) s a kálvinista hitéhez hű Debreczenben csendes lakozást kívánt a magyar görög kath. püspöknek. A püspök szép beszéddel válaszolt, melyet rokonszenvvel hallgattunk mindnyájan és a város díszfogatán a görög kath. templomhoz s majd lakására hajtatott. Másnap pedig tisztelgett a város nagyjainál, meglátogatta dr. Baltazár Dezső református püspököt, ki meleg szeretettel fogadta és látogatását viszonzta. Így áll hát itt újabban ez a nagy port felvert kérdés. Az új gör. kath. püspök ideiglenes székhelyül és lakásul Debreczent választotta, mi és a mieink pedig szeretettel, barátságosan fogadták őt. Már most az a kérdés, hogy ez a fogadtatás ellentétben áll-e a mi régi álláspontuekkal, mellyel mi első sorban, amennyiben, mint városnak szavunk volt hozzá, Hajdudorog mellett kardoskodtunk? Semmiesetre sem. Mi ehez az állásponthoz ma is ragaszkodunk és ma is az a meggyőződésünk, hogy azoknak kell adni a pálmát, akik megharcoltak érte s hogy a magyarság nagy hasznára válnék, ha az Alföldön Debrecen mellett, mely a kálvinista magyarság székhelye, egy másik gócpont keletkezne, ahol a görög kath. egyház magyarjai érezték magukat otthon. Ez a hitünk ma is s az, hogy a csaknem tiszta görög kath., de feltétlen tiszta magyar Hajdudorogon jobban ellehet intézni az új püspöki megyéhez forrongó nemzeti ségi veszedelmeket. Itt ha ezeknek, mi debreceniek álljuk útját, pedig lehet, hogy ilyen közbelépésre is szükség leend, azt mondják majd, hogy kálvinisták vagyunk s azért beszélünk. Hajdudorogon elesik az ilyen ellenvetés a bent az egyházban, a családban magában simulnak el az ellenkező, a széthúzó, az új egyházmegye belbékéjét fenyegető, hazafiatlan szenvedelmek. De legyen akárhogy, ebben a kérdésben minket nem önző érdekek vezettek, hanem sokkal magasabb szempont. S ha mi a hajdukkal testvér magyarok híven kitarottunk mellettük, nem válhatik ez szégyenünkre. A magyarság nagy érdekei lebegnek most is szemünk előtt s ez az oka, hogy barátságosan fogadtuk az ideiglenes otthont nálunk kereső magyar görög kath. püspököt és tisztelettel üdvözljük a nagy missziót nyert főpapot: Miklóssy Istvánt.

— **Nyugdíjba menő lelkészek.** Az egyházi lapok rovata megszorodott eggyel, a nyugdíjba menő lelkészekével. A legutolsó zsinat, sőt mondhatni az utóbbi idők kétségtelenül legfontosabb alkotásának, az országos református lelkési nyugdíj és özvegy-árvagyámintézet működésének megkezdését jelenti ez a rovat. De jelenti egyúttal annak a lehetetlen állapotoknak a megszűnését is, mikor egy szegény beteg lelkész miatt évekre megakadt valamelyik egyházközség fejlődése és némelyik gyülekezet imádsága évek során az volt, hogy lelképásztortól minél hamarabb váltsa meg a halál. Október 10-dikén d. u.

4 órakor ült össze az országos református lelkési nyugdíj és özvegy-árvagyámintézet végrehajtó-bizottsága a konvent székházában s először alkalmazta az egyházi törvények VII. t.-c.-ének szakaszait. Ez a bizottság 7 lelkészt nyugdíjazott saját kérelmükre és pedig: 40 éves szolgálat alapján nyugdíjazta *Boldizsár* Lajos sepei, *Búzás* Kálmán várdaróci, *Darabos* Sándor békésszentandrászi, *Kiss* József kákcisi, *Kulcsár* Sándor hercegszöllősi, *Magyary* Gábor biharvajdai lelkészeket. A hetediket pedig *Kádár* Dániel klopódiai lelkészt szolgálati képtelenség címén nyugdíjazta a bizottság. A 7 lelkész számára évenként folyósított nyugdíj összege együttvéve 22.000 koronát tesz ki. Az országos református lelkési nyugdíj és özvegy-árvagyámintézet végrehajtó bizottsága ugyanebben a gyűlésében azt is elhatározta, hogy a korpótlékokat a nyugdíj igénybe beszámítja s 1650 lelkésznek ezen a címen kérek számban 1,200,000 koronát számított be a nyugdíj igényükbe. Értesülésünk szerint a korpótlékoknak a nyugdíj-igénybe való beszámítása ugyancsak fogja növelni a nyugdíjazások számát.

— **Lelkészwálasztás.** Molnár Ferenc biharnagybajomi s. lelkészt az angyalosi gyülekezet egyhangúlag meghívta lelképásztornul. Szeretettel köszöntjük. (Szerk.)

— **Nyugta lapok.** A konventi kezelőség káplántartási járadékok nyugtázására három féle szövegezésű nyugtát szerkesztett; az esperesi hivatal részére, a rendes lelkész részére, káplántartási díjak nyugtázására és segédlelkészek részére a fizetési-kiegészítés felvételének elismerésére. A két utóbbit igen sokan összetévesztik. Káplántartási díj illeti azt a lelkészt évi 500 koronáig, aki segédlelkészt tart és azt fizeti. Kápláni fizetési-kiegészítés illeti azt a segédlelkészt, akinek nincs meg a minimális javadalma. A kezelőség arra kéri a nyugtázó lelkész és segédlelkész urakat, hogy a nyugtálapok kitöltésekor ezt a megkülönböztetést méltóztassanak szem előtt tartani. Egyidejűleg értesítjük az értekelteket, hogy a nyugtálapok szétküldését a főt. püspöki hivatal rendelkezése következtében ezentúl ismét a pénztári hivatal fogja teljesíteni.

— **Megcáfolt hír.** *Fejes István püspök* lemondásáról a múlt hét elején a budapesti boulevard lapok „a tiszáninneri egyházkerületi közgyűlés szenzációja” s más ilyen hangzatos címek alatt hoztak rövidebb és hosszabb, alapjában téves és valótlan közleményeket. Mi már a debreceni lapokból olvastuk a nagy hírt s miután azt a budapesti nagy lapok is megerősítették, vezércikket írtunk róla. Ennek a vezércikknek alaphangja a Fejes István iránti meleg elismerés és az ő nagy tehetségének méltánylása. A téves híradást ezennel mi is helyreigazítjuk, a méltányló elismerő sorokat pedig teljes egészükben fentartjuk.

— **Főispán igtatások.** Ebben a mozgalmas időkben, mint a csillag, úgy hullanak egünkről a vitézlett főispánok és tűnnek fel az újak. Közelebbről a beregi és szabolcsi főispán változások érdekelnek bennünket, mely bizonyos mértékben a mi dolgainkat is érintik. Szabolcsban gróf Vay Tibor helyett dr. Ujfalussy Dezső Ujfalussy Béla fia lett főispán. Beregben pedig Butykay József, ki személye-

sen hívta meg püspökünket az okt. 14-diki főispán-iktatásra. És ezen a nagy megyeközi ünnepélyen a mi püspökünk meg is jelent s megjelenésével az ünnepély hősenek az új főispánnak, az összegyűlt karoknak és rendeknek nagy örömet szerzett, magának és a tiszántúli magyaroknak pedig nagy elismerést és dicsőséget.

— **Molnár Ernő Imre.** Egy fiatal tehetség elhunytáról adunk hírt, aki b. e. Erős Lajos szerető kebléhez közel állott egykoron. Erős Lajos a püspökladányi Tisza családból hozta második feleségét, most bánatos özvegyét. Molnár Ernő sógornőjének Tisza Ilonának nagy reményű fia volt, ki Svájcban, külföldön végezte tanulmányait, Budapesten iratkozott be múlt évben a bölcsészeti szakra s most októberben az alpesi vadászokhoz vonult be, mint önkéntes. Ott érte, messze a hazától a szomorú vég. Ifjan, 22 éves korában halt el idegenben övéinek és magyar egyházának a gyászára. Nyugodjék csendesen.

— **A fűzérkajatai.** (Abaujtona m.) református egyház új templomának felszentelése, orgona és harangszenteléssel egybekötve október hó 19-ikén lesz megtartva. Felszentelő imát Révész Kálmán esperes mond. Prédikál Szobonya István győrkei lelkész, egyházmegyei tanácsbíró; úrvacsorát oszt: Baresa Endre baktai lelkész. Keresztel: Keresztyén István radványi lelkész. Az egyháznak e hármass ünnepélye: templom-, orgona- és harangszentelése a mai rossz gazdasági viszonyok mellett mutatja a lelkész buzgóságát s a hívek egyházszeretét.

— **A debreceni Szabad Iskola-Egyesület** az országos köznevelődési tanács megbízásából az idén is megtartja az írásra, olvasásra és számolásra tanító ingyenes tanfolyamát. Az idén nemcsak felnőtteket veszünk fel, hanem 12-ik évöket betöltött fiúkat és leányokat egyaránt, akik iskoláztatás hiányában nem tanultak meg írni, olvasni és számolni. A tanfolyam teljesen ingyenes; írószereket mi adunk. A tanfolyam 1913. évi november hó 10-én kezdődik. Hetenként háromszor: hétfőn, szerdán és csütörtökön este 7—9 óráig tartjuk az előadásokat a városi iparostanonc-iskola (Burgundia-u.) helyiségeiben. A tananyag: az írás, olvasás és az 1000-ig terjedő számkörben a négy alpművelet. A tanfolyam tart 1914 március derekáig. A tanfolyamot sikerrel elvégzők bizonyítványt nyernek. Felhívjuk e tanfolyamra

mindazok figyelmét, kik valamely hozzátartozójukat könnyű szerrel, szakavatott tanítók vezetése alatt, ingyen akarják megtaníttatni írni, olvasni és számolni. Nemcsak kulturális, hanem nemzeti és állami szempontból is fontos ez a tanfolyam s már itt felhívjuk az érdekeltek figyelmét arra, hogy az 1913. évi XIV. t.-c. 51. §-a értelmében az írni és olvasni tudás bizonyítását nem fogják a jövőben a képviselőválasztásoknál azoktól megkívánni, akik az Országos Közművelődési Tanács által rendezett tanfolyamot, mint aminő ez is, sikerrel elvégezték s arról bizonyítványt mutatnak fel. A tanfolyamra már most is lehet jelentkezni *Halvani József* tanító úrnál (Barna-utca 4. sz.) Debrecen, 1913 október 10. A Debreceni Szabad Iskola-Egyesület nevében dr. *Kenézy Gyula* s. k., elnök. Dr. *Kovács Gábor* s. k., ügyvezető igazg.

— **Örömmünnep Világoson.** 1913 szept. 14-én. „Hej Világos, ha rád emlékezem!” ez a szomorú kifakadás jut eszembe valahányszor megfordulok e jobb sorsra érdemes szép fekvésű hegyaljai községben. Mintha látnám azt az agyoncsigázott 32 ezer honvédet, akik a csigérszöllősi síkon lerakva a szabadságfegyverét, Pankotán keresztül Világosvár alá jönnek, hogy a Bohus-kastélyban aláírt fegyverletéti okmányt kihirdessék előttük. Az a fájdalom, az a reménytelenség, amely Világosról kiindulva, megremegettette az egész Magyarországot, mintha meggyökerezett volna itt örökre. A magyarság elnyomtatása, amely e szomorú aktus után megkezdődött, mintha hagyományként szállott volna itt nemzedékről-nemzedékre. Hiszen csak nem is olyan régen minden magyar ember protestáns volt itt s ma már az oláh és német tenger alig hagyott belőlük valakit.

És e sok szomorú reminiscencia és valóság dacára is örömmünnep van Világoson, annak a maroknyi magyar protestánsnak örömmünnep, kik ma fiókegyházközséggé alakultak. Régi óhajok, szép reménykedések váltak ma valóra, azoknak a hű és buzgó lelkeknek óhajai és reményei, akiknek fáj a szét-szörtan élő kevés számú magyarságnak pusztulását tehetetlenül szemlélni. S ime elérkezett az idők teljessége. Mennyi bánat, mennyi fájdalom rezgett át énekükön, mikor felszállt a Szentlélek Uristenhez, hogy töltsé bé szíveiket szívbéli szent buzgósággal. Milyen megnyugvás, megkönnyebbülés sugárzott le arcukról, mikor az áldó imádság szárnyain felemelkedhettek az Istenhez, aki eddig egyedüli őrzőjük,

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasszer J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM. GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEGYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

pásztoruk volt. Mennyi sok jót, szépet ígérő lelkességgel fogadtak el minden előterjesztést s választották meg előljáróikat. Hogy kigyuladtak a szemek, hogy felesillantak az arcok arra a tudatra, hogy van már egy kis egyházuk, amely a hit és szeretet láncával összetartja őket, megvédi faji és felekezeti jellegüket s a jövőben biztosítja fennmaradásukat. Mennyire szívükből szállt fel a dicséret, dicsőség, tisztesség és hálaadás a szentek Urához az ének szárnyain s hogy buzgott a szívök az Isten iránt, aki hatalmát az ő erőtlenségükben ily felségesen megdicsőítette.

Hogy különben valamikor itt a XVI–XVII-ik században református egyház volt, annak bizonyossága a „zarándi református egyházmegye történelmé” szerint az, hogy bár Ember Pál nem említi a zarándi egyházmegye egyházai között, de a nála 30 évvel korábban írt Kocsi Csörgő Bálint Világosvárt is az egyházmegye kitűnő egyházai közé sorozza, ami azt sejteti velünk, hogy valamelyik előkelő reformátor működött itt. Hogy mikor ényészett el a világosi apátság s mikor honosult meg falai között a reformáció; nem tudjuk. Annyit azonban bizonyosan tudunk, hogy egyike volt a zarándi egyházmegye kitűnő egyházainak és hogy 1574–1582-ig Beythe István lelkészkedett benne, aki 1582-ben itt nyomatta a maga kátéját. Kocsi Csörgő ama egyházak közé sorolja, melyek a XVI-ik század végén megszűntek.

A mióta a XVII-ik század végétől a pankotai egyház fennáll, mint szörvány hozzája tartozott, míg most végre a körülbelül 150 lelket számláló szörvány fiókegyházközséggé alakult, 1914 januárjáig csak ideiglenesen. Személyes és írásbeli meghívásunkra az áll. iskola termében gyűltek össze híveink, amely termet imatermül is használhatunk. A 37. dicséret 1. versének eléneklése után nagytiszteletű Kócsa Károly lelkész úr emelte lelkeinket Istenhez, majd örömmel üdvözölve a megjelenteket, ismerteti a mozgalom történetét, felolvassa az egyházi törvény idevonatkozó szakaszait s nagy lelki örömmel üdvözli a megalakult fiókegyházközséget. Gondnokká közfelkiáltással Haty Adolf kir. vezető járásbíró választja meg a közgyűlés. Presbiterekké: Fegyvernek Albert kir. adótárnok, Szalay Mihály urad. szállókezelő, Török János nyug. jegyző, Takács Géza urad. titkár, Gál Gergely, Fenyvessi Mihály választattak. Jegyzővé Mangu Árpád áll. tanító, aki a kántori teendők végzésére is vállalkozott. Rövid énekléssel és imádsággal a gyűlés véget ért.

Bárha egy új világító tornyot építettünk volna ezzel is a magyarságnak s benne szeretett protestáns vallásunknak. *Geszteyi Nagy Béla*, református segédlelkész.

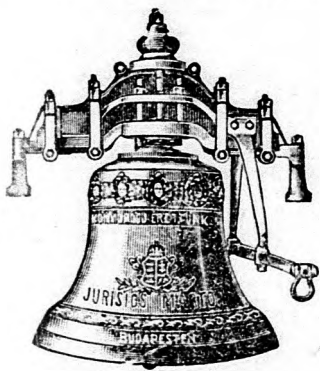
— **Az iskolák a gyermekszanatóriumért.** A beteg gyermekekről való gondoskodás fontos ügyét szolgálja a gróf *Zichy János* kormányzata alatt álló *Zsófia* Gyermekszanatórium Egyesület, amely az áldásosan működő Balatonalmádi Zsófia Gyermekszanatóriumot ez évben egy újabb pavillonnal is kibővítette és benne a szenvedő szegény iskolaköteles gyermekek ápolását teljesen ingyen nagy áldozatkészséggel végzi. De az első magyar gyermekszanatórium csak elenyésző kis töredékét képes az ápolásra szorulóknak befogadni, miért is állam és társadalom együttes áldozatkészségével szervezi most a Gyermekszanatórium Egyesület a Rózsadomb egy szép fűves nagy telken *Bókay János*nak a gyermekgyógyászat hírneves tanárának programja szerint a *Zsófia* központi gyűjtőgyermekkorházat. Ezen magasztos feladat érdekében fordul most a gyermekszanatórium kormányzósága segítségért a nemzet mindig hű és önzetlen munkásaihoz: a nemzet oktatóihoz. *Jan-kovich Béla* vallás- és közoktatásügyi miniszter ugyanis, aki tárcája terhére a tervet szintén messzemenőleg támogatja, most, minthogy a gyermekek egészségügyének felkarolása olyan feladat, amelynek megoldására az államnak és a társadalomnak karöltve kell fáradoznia és minthogy a szegénysorsú beteg gyermekek felsegítésének ügye a tanuló ifjúság lelkületéhez is legközelebb áll, engedélyt adott arra, hogy a *tanuló ifjúság a gyermekszanatórium érdekében gyűjtést eszközölhessen.* Ezúton is azzal a kérelemmel fordul a *Gyermekszanatórium* kormányzósága a közönséghez és főleg a tanuló ifjúsághoz, hogy *néhány fillérrel a központi Zsófia gyermekkorház létesítéséhez is hozzájáruljanak.* A gyűjtött összeg feltüntetésére szolgáló iveket a tanintézetek tanárai és tanítóitól lehet átvenni és ugyancsak az iskolákhoz kell a begyűjtött összeget átszolgáltatni. Minden fillér, mellyel a gyermekszanatóriumot szolgálja, örömet és áldást fog fakasztani, mert nincs a világon irgalmaság szebb és meghatóbb, mint amely a szegény beteg gyermekek ágya fölé hajlik. Felkérjük tehát a tanuló ifjúságot, hogy a legmelegebb érdeklődéssel támogassák a Gyermekszanatórium vezetőinek törekvését, *hogy a gyermekszanatóriumi gyűjtés minél eredményesebb legyen!* hogy a magyar gyermekvédelem legújabb vára a *Zsófia* Központi Gyermekkorház is megépülhessen.

Juristics Márton

fuvó-, szerszám-, harangöntő- és felszerelő gyár

Budapest, VI. ker. Rózsa; utca 51/53 szám.

Szállítok tiszta tömör érees hangú harangokat, Pozdech-féle forgatható öntöttvas koronával szerelve. Elvállalom kikopott esapoknak, esapágyaknak javítását. Készítek, fuvókat, kovács-tűzhelyeket, emelő-esigafejeket, láncos és esavaros esigákat, furógépeket, ülöt, satut, s minden e szakba vágó munkát. Mindenmű gépmunkát készítek rajz vagy méret után. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

— **A Magyar Ifjúsági Egylet.** A Megyeresi Béla vezérlete alatt álló protestáns szellemű Ifjúsági egyesület olyan Otthon megszerzését és létesítését tűzte ki célul, amelyben a különböző rendű fővárosi prot. ifjúság alkalmas helyet találjon s amelyben tornaterem, uszómedence, kuglizó, vita- és gyűlésterem, könyvtár, olvasó és különböző ifjúsági-egyesületek helyiségei is mind benne legyenek. Aki külföldön megfordult, látott már ilyen nagyszabású intézményeket. Ilyennek a létesítésén fáradozik a buzgó titkár és a fővárosi ifjúsági-egyesület, melynek okt. 22-dikén lesz az évi nagy közgyűlése. Erre a közgyűlésre vidéki nagy egyházaink is felküdhetnek az ifjúsági-egyesületek vezetőit. De nem ártana azon megjelenni a nt. lelkészeknek sem. Lássanak a magok szemével és győződjenek meg a saját tapasztalatuk alapján arról, hogy mily irányban dolgozik ez a magyar ifjúsági-egyesület. Amint olvassuk, a gyűlésre jelentkezők 2 korona részvételi díj ellenében *kedvezményes vasúti jegyváltásra jogosító igazolványt is kaphatnak.* (Budapest IX. Ferenc-körút 12., I. em., 6. ajtó.) Forduljanak ezekért Megyeresi Béla titkárhoz, ki készségesen rendelkezésre áll.

— **Nyílt levél tiszteletes Varga Antal öcsémhez.** Kedves öcsém! Névrokonunk! Olvastam, — hogy is ne olvastam volna! — a belmissziói kurzusról, e b. lapban közzétett tudósításodat. Sajnálom, hogy bár megtehettem volna, (mert ott ültem melletted a pódiumon, mikor papírra vetted), bele nem néztem, akkor mindjárt, mikor megszületett; bizonyára kitöröltem volna belőle azt a reám vonatkozó passzust „s rendkívüli készütségről tanúskodó beszédekben kifejtette, hogy a lelkész a 6 éven alóli gyermekeket is részesítheti lelki gondozásban” s helyettesítettem volna talán ezzel: „előadásán meglátszott, hogy 30 év óta forgolódik a gyakorlati lelkész pályán”. Tettem volna pedig ezt azért, mert amit te kedves öcsém az inkriminált passzusban írsz, nem fedi teljesen a valóságot. Ugyanis:

„Rendkívüli készütség”-et emlegetsz, ami körülbelül azt jelenti, hogy én megkapván az előadásra a nem várt fölhívást, megbízatást, neki feküdtem a témának és ugyanam törtem a fejemet, rágtam a tollamat, mígnem aztán egybealkottam előadni valóimat.

Pedig nem így cselekedtem.

A valóság az, hogy mikor az előadásra a Kiss Ferenc barátom szíves fölhívását szeptember 4-én megkaptam, nagy elfoglaltatásom közepette fölsóhajtottam: „na még ez is!” S bizony, még az is kérdéses volt, hogy terminushoz kötött dolgaim

miatt feljuthatok-e a kongresszusra, illetőleg a belmissziói kurzusra. Ezt szóval közöltem is Kiss Ferenc barátommal, jelezvén előtte: mi mindent kell még addig cselekednem. S az ő sürgető szavaira azzal feleltem: ám legyen! Megpróbálkozom; ha kisikerül: jó, ha nem: arról nem tehetek.

Ilyen körülmények közt folyt az én „rendkívüli” készülődésem: úgy, hogy előadásom egy kis részét, egyéb hivatalos teendőim és — hallga, kedves öcsém! — *tengeri dézsmálás* között, nagyobb részét pedig — (bizonyosság reá Miskolezy László szobatársam és Szele György barátom, aki vendéglői szállásunkon szíves volt fölkeresni) Debrecenben, az egyházmegyei közgyűlésünk (szept. 22–23.) napjainak estéli szabad óráiban vettem papírra.

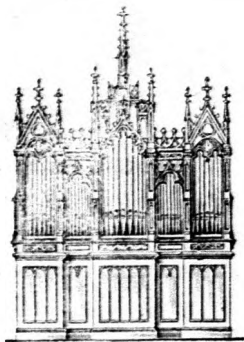
Im, ezért lett volna helyesebb az általam fentebb jelzett pár szót bevenni a tudósításodba. Mert nyilvánvaló, hogy én csak azt adtam elő, amit 30 évi rendes lelképásztorkodásom alatt e téren profitiroztam s valóban alkalmaztam s alkalmazok. A tárgy nem is olyan ám, hogyha valaki gyakorlatilag nem kultiválta, praktikus alkalmazhatóságra kilátással, csak úgy theoretikusan bármily „rendkívüli készütséggel” feldolgozhatta, előadhassa.

A magunkféle elfoglaltságú embereknek absolute nincs is arra ideje, hogy eléjük „rendkívüli készütség” kikötése mellett vállalkozzék. Ha pedig te, kedves öcsém, azt értetted volna a „rendkívüli készütség” alatt, hogy én, mint „rendes” lelkész „rendkívül” foglalkoztam e tárggyal s készültem ez előadásra 30 éven át: ezt az értelmezést is ki kellene korrigálnom azzal, hogy: „haszontalan szolga vagyok, mert amit köteles voltam cselekedni, azt cselekedtem”. (Luk. 17. 10.)

De nem fedi teljesen a valóságot tudósításodnak az a része sem, mintha én azt fejtettem volna ki, „hogy a lelkész a 6 éven aluli gyermekeket is részesítheti lelkész gondozásban!”

A téma ugyanis ez volt: „*Lelkész teendője az anyák kioktatása körül, hogy 1–6 éves gyermekeik vallásos érzületét miként ápolják?*”

Hiszen igaz, hogy a témában implicite benne van az is, hogy „a lelkész a 6 éven aluli gyermekeket is részesítheti lelki gondozásban”; de nyilván még sem arról kellett előadnom, nem is arról adtam elő, hanem arról, amit megbízom, Kiss Ferenc barátom precizizozott igen helyesen, igen bölcsen. Mert a lelkész *csak közvetve, az anyák útján* részesítheti lelki gondozásban a 6 éven aluli kicsinyeket. Ezt én előadásom bevezető részében hangsúlyozottan ki is emeltem. És mégis beleestél, kedves öcsém, te is

Alulírottak a legmélyebb tisztelettel bátorítjuk a Nagytiszteletű lelkész és kántortanítóurakat értesíteni, hogy a pécsi Angster S. és Fia, orgona- és harmonium-készítő cégtől megválva, ismét Egerbe, önálló működésre térünk vissza. Ajánljuk a legújabb légnymatu pneumatikus esőrendszer szerint épült orgonák készítésére. Mindenféle orgonák átalakítását, javítást és hangolását mérsékelt árban és lelkiismeretes pontossággal teljesítünk. Orgonák jókarban tartását az ország bármely részében elvállaljuk. Teljes tisztelettel

Cseh István és Fia

orgona- és harmonium-készítők

Egerben,

Kovács János utca
19. szám, saját ház.

A Nagytiszteletű lelkész urak és a n. é. uri közönség b. figyelmét felhívom 20 éves törv. bejegyzett ..

FÉRFI SZABÓ

cégemre (üzletemre), melyben a leg-elegánsabb angol és magyar divatu uri ruhákat, **papi palástokat** és **fővegeket**, sikkes vasuti és katonai egyenruhákat készítek.

Tartalékos tiszték, tisztjelöltek és egyéves önkéntesek teljesen előírás szerint lesznek felszerelve.

↔ Teljes tisztelettel ↔

Prelovsky András

papi, egyenruha és uri szabó
Debrecen, Kossuth-u. 4.

Tintner J. E.

kaucuk- és fémbélyegző-gyár és véső műintézete Budapest IV. Kigyó-tér 5 sz.

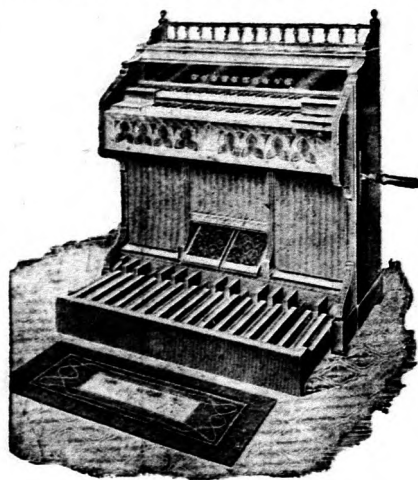
Készít mindennemű címtáblákat zománcból, sárga- és vörösrézről, horgany és rézöntvényből raktáron tart számozó és keletjelző bélyegzőket. Zománc táblákat mindennemű felirattal. Zománc és vésett számokat. Pleh chablanokat bélyegző, vánkatosokat és bélyegző festéket, ugyszintén kimoshatatlan ruhajelző tintát fehéreműek jelzésére. :: :: :: ::

BUTOR

részletre és készpénzért igen jutányos árban kapható **Kovács Mihály** butoraktárában **Budapest, VII., Óvoda-u. 44.** (Garay-tér sarok). E lapra hivatkozók 10 százalék árengedményben részesülnek.

HARMONIUM és ZONGORA.

Mielőtt harmoniumot vásárolna, ne mulassza

el a mi FŐÁRJEGYZÉKÜNKET kéri.

Az országban a legnagyobb választék elvámolt elsőrendű amerikai, németországi és belföldi gyártmányokban kedvező részletfizetési feltételek mellett is.

Képviselek

kerestetnek.

Kerber és Berleth

Budapest,

VII., Wesselényi-u. 53. sz.

Egyházak,

iskolák, hivatalok, takarékpénztárak és magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECENI BÉLYEGZŐGYÁR

Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

NYOMTATVÁNYOKAT

SZAKSZERŰ ÉS IZLÉSES KIVITELBEN SZÁLLIT

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA

VÁLLALATA C O O O

DEBRECEN, SIMONFFY-UTCZA 5.